पठतु संस्कृतम्

प्रवेशः

पठतु संस्कृतम्

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुः साक्षात् परंब्रह्म तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे कामरूपिणि ।
विद्यारम्भं करिष्यामि सिद्धिर्भवतु मे सदा ॥

पठामि संस्कृतं नित्यं वदामि संस्कृतं सदा ।
ध्यायामि संस्कृतं सम्यक् वन्दे संस्कृतमातरम् ॥

सूक्तिः

॥ ज्ञातसारोऽपि खल्वेकः सन्दिग्धे कार्यवस्तुनि ॥

एकः ज्ञातसारः अपि कार्यवस्तुनि सन्दिग्धे खलु ।।

However learned a person may be, he gets doubts when he undertakes a work.

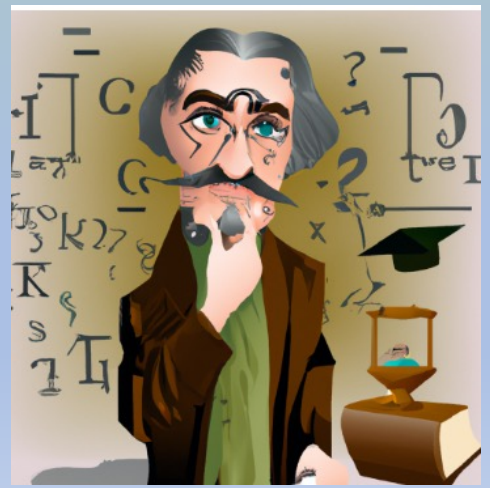

व्यावहारिकशब्दाः – फलानि

आम्रफलम्
Mango

पनसफलम्
Jackfruit

सेवफलम्
Apple

द्राक्षाफलम्
Grapes

कदलीफलम्
Banana

व्यावहारिकशब्दाः – फलानि

नारङ्गफलम्
Orange

खर्जूरः
Dates

जम्बूफलम्
Rose Apple

कलिङ्गम्
Water Melon

मधुकर्कटी
Pappaya

भल्लातकफलम्
Cashew Nut

व्यावहारिकशब्दाः – पुष्पाणि

कमलम्
Lotus

जपाकुसुमम्
Hibiscus

मुकुलम्
Bud

जाती
Jasmine variety

मन्दारः
Coral flower

पाटलम्
Rose

व्यावहारिकशब्दाः – पुष्पाणि

सेवन्तिका
Sevanthika

पारिजातम्
Parijatha

शङ्खपुष्पम्
Conch Flower

केतकी
Ketaka Flower

चम्पकपुष्पम्
Champaka flower

मल्लिका
Jasmine

प्रहेलिका

अपदो दूरगामी च साक्षरो न च पण्डितः ।
अमुखः स्फुटवक्ता च यो जानाति स पण्डितः ।।

Without legs it moves far.
It is full of letters but not a scholar.
lt speaks distinctly without mouth.
The one who knows it is a scholar.

समपत्रम्

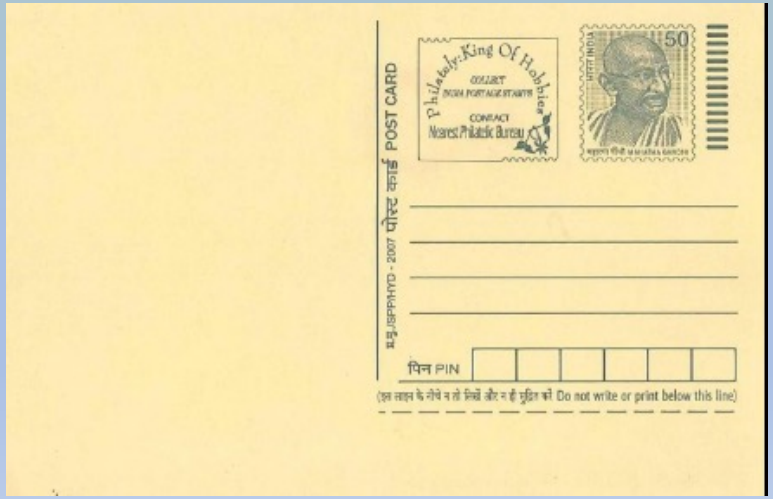

Post Card

सङ्ग्राह्याविषयाः - श्लोकः

१. पार्वती

सर्वमङ्गलमाङ्गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ।
शरण्ये त्र्यम्बके देवि नारायणि नमोऽस्तु ते ।।

Salutation to you O' Goddess Parvati.
You are the auspicious one for all auspicious occasions. You are Śiva's consort and can fulfil all desires. You protect all those who take refuge in you.

सङ्ग्राह्याविषयाः - श्लोकः

२. पार्वती

अन्नपूर्णे सदापूर्णे शङ्करप्राणवल्लभे ।
ज्ञानवैराग्यसिद्ध्यर्थं भिक्षां देहि च पार्वति ।।

O! Annapūrna, who is always Complete (perfect). O! Pārvati, the beloved of Siva, you bestow on me knowledge and asceticism.

वाङ्मयपरिचयः – कालिदासः

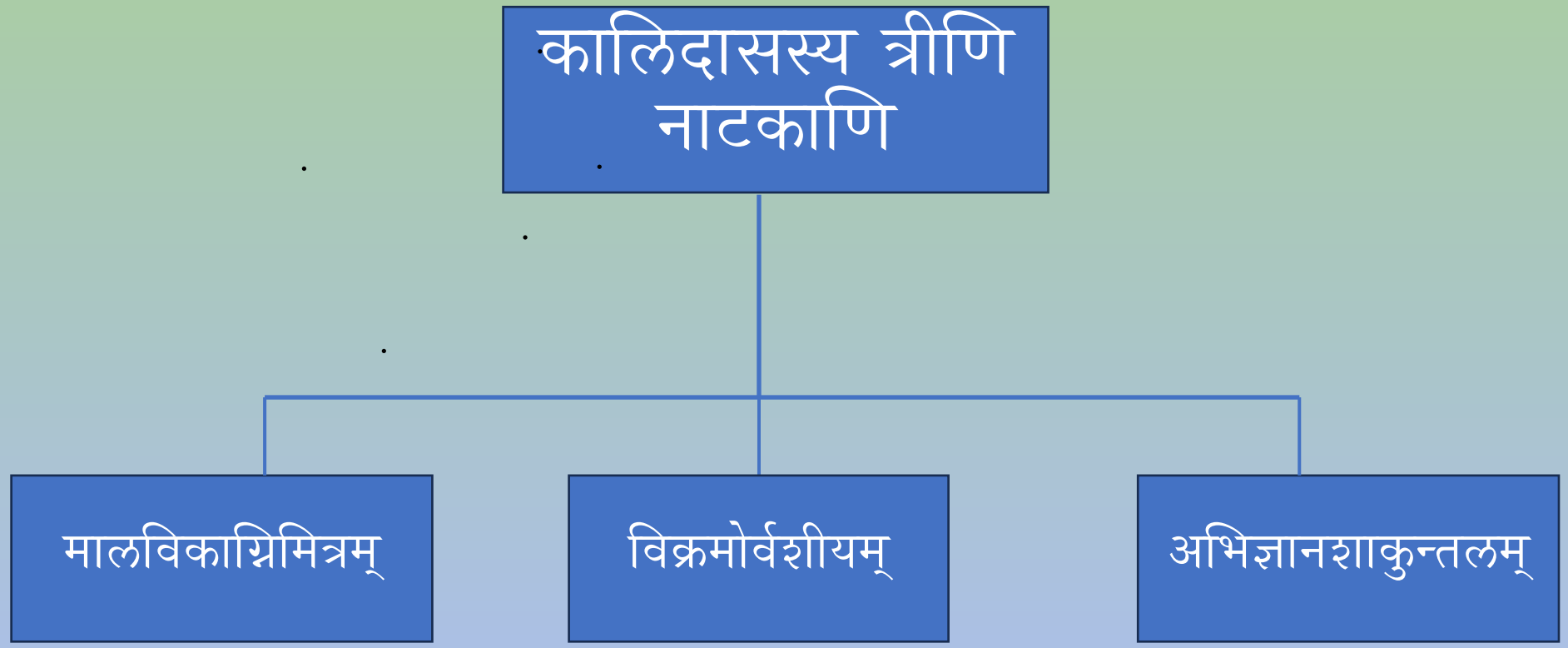

वाङ्मयपरिचयः - अभिज्ञानशाकुन्तलम्

- Story of Shakuntalā and Dushyant.
- Dushyant – a राजर्षि (Sage King).
- Shakuntalā – Sage Visvamitra's daughter.
  Sage Kanva's foster daughter.
- Dushyant goes to the forest for hunting and sees Shakuntalā.
- They get married through Gandharva rites.
- Dushyant gives Shakuntalā a signet ring.
- Promises that he would send for her.

वाङ्मयपरिचयः - अभिज्ञानशाकुन्तलम्

- Sage Durvasa visits the hermitage.
- Shakuntalā immersed in the thoughts of Dushyant.
- Fails to notice the Sage.
- Enraged Sage Durvasa curses Shakuntalā.
- She shall be forgotten by her husband.
- Shakuntalā's friends request the Sage to forgive her.
- Sage Durvasa says that Dushyant would remember Shakuntalā only if he sees a memento.

वाङ्मयपरिचयः - अभिज्ञानशाकुन्तलम्

- Duṣhyant forgets Shakuntalā.
- Signet ring also gets lost.
- Shakuntalā comes to the hermitage of Sage Mārīca with her mother Menaka.
- Shakuntalā gives birth to Bharata, Dushyant's son.
- The lost ring is found by a fisherman.
- Fisherman shows to Dushyant.
- He remembers Shakuntalā & regrets his mistake.

वाङ्मयपरिचयः - अभिज्ञानशाकुन्तलम्

- Dushyant goes to heaven to help the Gods.
- On his return, he is united with his wife and son.
- Sage Marica blesses them all.
- They return to their kingdom and live happily.

वाङ्मयपरिचयः – अभिज्ञानशाकुन्तलम्

संस्कृत-साहित्यस्य सर्वश्रेष्ठ-नाट्य-रचना

अभिज्ञानशाकुन्तलम्

काव्येषु नाटकं रम्यं तत्र रम्या शकुन्तला ।
तत्रापि च चतुर्थोऽङ्कः तत्र श्लोकचतुष्टयम् ॥

Among the Kavyas, Natakam is beautiful.
There again Shakuntalā Natakam is more Beautiful.
Wherein also, the fourth act and within the act
the four verses are considered the best.

कथा

साधूनां जीवनम्

गङ्गातीरे एकः साधुः आसीत् ।

सः साधुः बहु उपकारं करोति स्म ।

यः अपकारं करोति तस्यापि उपकारं करोति स्म ।

एकस्मिन् दिने सः गङ्गानद्यां स्नानं कर्तुं नदीं गतवान् ।

नदीप्रवाहे एकः वृश्चिकः आगतः ।

सः साधुः वृश्चिकं दृष्टवान् ।

कथा

साधूनां जीवनम्

तं हस्तेन गृहीतवान् ।

तीरे स्थापयितुं प्रयत्नं कृतवान् ।

किन्तु सः साधोः हस्तम् अदशत् ।

साधुः तं त्यक्तवान् ।

वृश्चिकः जले अपतत् ।

पुनः साधुः वृश्चिकं गृहीत्वा तीरे स्थापयितुं प्रयत्नं कृतवान् ।

कथा

साधूनां जीवनम्

पुनः वृश्चिकः हस्तम् अदशत् ।

एवम् अनेकवारं साधुः वृश्चिकं गृहीतवान् ।

वृश्चिकः अपि अदशत् ।

नदीतीरे एकः पुरुषः आसीत् ।

"साधुमहाराज ! अयं वृश्चिकः दुष्टः । सः पुनः पुनः दशति । भवान् किमर्थं तं हस्ते वृथा स्थापयति ? वृश्चिकं त्यजतु" इति उक्तवान् सः ।

कथा

साधूनां जीवनम्

तदा साधुः उक्तवान् - "वृश्चिकः क्षुद्रः जन्तुः । दंशनं तस्य स्वभावः । सः स्वस्य स्वभावं न त्यजति । अहं तु मनुष्यः । अहं मम परोपकारस्वभावं कथं त्यजामि ?" इति ।

यः अपकारिणाम् अपि उपकारं करोति सः एव साधुः भवति ।

कथा

साधूनां जीवनम्

एतेषाम् उत्तरं लिखत ।

१. गङ्गातीरे कः आसीत् ?

गङ्गातीरे एकः साधुः आसीत् ।

२. साधुः किं करोति?

साधुः बहु उपकारं करोति स्म ।

३. वृश्चिकः किम् अकरोत ?

वृश्चिकः साधोः हस्तम् अदशत् ।

४. कः साधुः भवति ?

यः अपकारिणाम् अपि उपकारं करोति

सः एव साधुः भवति ।

सुभाषितम्

उपकारिषु यः साधुः साधुत्वे तस्य को गुणः ।
अपकारिषु यः साधुः स साधुरिति कीर्तितः ।।

उपकारिषु यः साधुः, तस्य साधुत्वे कः गुणः (अस्ति) ?
अपकारिषु यः साधुः, सः साधुः इति कीर्तितः (अस्ति) ।

If one is good to those who do good to him, of what merit is one's goodness ?
It is only he who is good to even those who do harm to him, who is called a saint.

कति

कति – How many?

वर्गे **दश** छात्राः सन्ति ।

वर्गे **कति** छात्राः सन्ति ?

गृहे **पञ्च** प्रकोष्ठाः सन्ति ।

गृहे **कति** प्रकोष्ठाः सन्ति ?

पुस्तके **सप्त** कथाः सन्ति ।

पुस्तके **कति** कथाः सन्ति ?

परीक्षायां **विंशतिः** प्रश्नाः भवन्ति ।

परीक्षायां **कति** प्रश्नाः भवन्ति ?

कदा

कदा – When ?

वर्गः **दशवादने** भवति ।

वर्गः **कदा** भवति ?

अहं **प्रातःकाले** मन्दिरं गच्छामि ।

त्वं **कदा** मन्दिरं गच्छसि ?

उत्सवः **गतमासे** अभवत् ।

उत्सवः **कदा** अभवत् ?

परीक्षा **आगामि सप्ताहे** भविष्यति ।

परीक्षा **कदा** भविष्यति ?

कथम्

कथम् – How ?

वातावरणं **समीचीनम्** अस्ति ।

वातावरणं **कथम्** अस्ति ?

नाटकम् **अत्युत्तमम्** अस्ति ।

नाटकं **कथम्** अस्ति ?

गायकः **सम्यक्** गायति ।

गायकः **कथं** गायति ?

कूर्मः **मन्दं** चलति ।

कूर्मः **कथं** चलति ?

किमर्थम्

किमर्थम् – Why ?

सः **पठनार्थं** विद्यालयं गच्छति ।

सः **किमर्थं** विद्यालयं गच्छति ?

सा **आरोग्यार्थं** योगासनं करोति ।

सा **किमर्थं** योगासनं करोति ?

वेङ्कटेशः **प्रवासार्थं** विदेशं गच्छति ।

वेङ्कटेशः **किमर्थं** विदेशं गच्छति ?

गृहस्थः **सन्तोषार्थं** दानं करोति ।

गृहस्थः **किमर्थं** दानं करोति ?

कुत्र

कुत्र – Where ?

दिनेशः **विद्यालयं** गच्छति ।

दिनेशः **कुत्र** गच्छति ?

रमणः **काशीं** गच्छति ।

रमणः **कुत्र** गच्छति ?

सा **मन्दिरं** गच्छति ।

सा **कुत्र** गच्छति ?

अध्यापिकाः **पाठशालां** गच्छन्ति ।

अध्यापिकाः **कुत्र** गच्छन्ति ?

कुतः

कुतः – From Where ?

सावित्री **कुन्दापुरतः** आगतवती ।

सावित्री **कुतः** आगतवती ?

राघवः घटीं **विदेशतः** आनयति ।

राघवः घटीं **कुतः** आनयति ?

फलानि **वृक्षतः** पतन्ति ।

फलानि **कुतः** पतन्ति ?

सा भोजनं **गृहतः** आनयति ।

सा भोजनं **कुतः** आनयति ?